

Lietuvos Respublikos Seimo valdybai
siunčiama tik el. paštu priim@lrs.lt

2025-02-19

DĖL 2020-2024 METŲ SEIMO PRIIMTŲ ĮSTATYMŲ ŽALOS VALSTYBEI, VARTOTOJAMS IR LOŠIMO PASLAUGŲ RINKAI PARLAMENTINIO TYRIMO IR ĮVERTINIMO

Savo raštuose 2022-04-11, 2022-10-13, 2024-09-17 Seimo valdybai Nacionalinė lošimų ir žaidimų verslo asociacija¹ (toliau – **NLŽVA**) teikė pastabas dėl padėties lošimo paslaugų² rinkoje (apima azartinius lošimus ir loterijas), siūlė imtis parlamentinio tyrimo ir taip įvertinti padėtį atsiribojus nuo valstybės aparato atstovų, kurie tiesiogiai atsakingi už jų sukurtą situaciją ir negali vertinti patys savęs.

Tiek valstybės įstaigų vadovai, tiek Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos lyderiai 2020-2024 metais ignoravo NLŽVA teikiamą informaciją ir rekomendacijas. Vietoj to, Seimo Biudžeto ir finansų komitetų pirmininkai Mykolas Majauskas (2021 metais), Mindaugas Lingė (2024 metais), Finansų ministrė Gintarė Skaistė (2024 metais), Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkas Justas Džiugelis (2023 metais) ėmėsi iniciatyvų, kuriomis nuosekliai diskriminavo nuosaikius (ribotų statymų ir laimėjimų) lošimus, radikalizavo situaciją atskiruose lošimų sektoriuose ir nuotoliniuose lošimuose, o loterijose faktinio monopolio sąlygomis privačių asmenų grupei leido kaupti daugiamilijoninį viršpelnį (plačiau – prieduose **Nr. 1** ir **3**).

LSDP Vyriausybės programoje jau numatė persvarstyti lošimų priežiūros ir politikos įgyvendinimo sąrangą, tačiau tam būtina įvertinti ir TS-LKD lyderių ir kitų asmenų veiksmus bei klaidas. Jos detalai aprašytos asociacijos 2024-09-17 rašte Seimo valdybai. Nereagavimas į pateiktus argumentus, parlamentinės kontrolės nevykdymas aukščiau minėtų partijos narių individualias klaidas pavertė daugiamilijoninis valstybės, visuomenės ir verslo praradimais, iškėlė Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų atsakomybės klausimą.

Savo kryptingais veiksmais TS-LKD sugriovė nuosaikių lošimo paslaugų dominuotą (saugią) rinką, kuri 2002 metais buvo sukurta ir įtvirtinta būtent LSDP vadovautos koalicijos pastangomis. Ankstesniuose NLŽVA raštuose nurodytus trūkumus galima grupuoti į šių klausimų grupes:

- *Vienodas (neprogresinis) specialiojo lošimų ir loterijų mokesčio modelis*

Valstybės biudžetas dėl to negauna ir praranda dešimtis milijonų eurų pajamų (plačiau – priede **Nr. 2**), mažąsias rinkos dalis užimantys rinkos dalyviai vedami prie bankroto, o rinkoje dominuojantys nuotolinių lošimų operatoriai fiksuoja rekordinius viršpelnius.

- *Rinkos struktūros agresyvėjimas, kai dėl klaidingo reguliavimo nesustojančiai auga (rizikingiausių lošimo rūšių sąskaita) nuotoliniai lošimai, o nuosaikios rūšys, kryptingai ir nepamatuotai jas ribojant, vedamos į sunaikinimą*

Nors būtent valstybė nustato lošimo paslaugų rinkos veiklos sąlygas ir ją formuoja, tačiau TS-LKD veiksmai lėmė, jog 2020-2024 metais lošimo paslaugų rinka toliau transformavosi šuoliškai augant didžiausios socialinės rizikos nuotoliniams lošimams (2020-2024 metais nuotolinių lošimų GGR išaugo +99,9 mln. € arba +141,0%), o nuosaikių lošimo paslaugų sektoriai – priešingai – traukėsi dėl neracionalius sprendimus įtvirtinančių teisinio reguliavimo pokyčių.

- *Manipuliacija socialinėmis ir sveikatos rizikomis, jų paplitimo mastu visuomenėje*

TS-LKD teisėkūros iniciatyvos buvo argumentuojamos pertekliniu neigiamu lošimų poveikiu visuomenės sveikatai (pavyzdžiui, M. Majauskas taip argumentavo skatinimo galimybių panaikinimą 2021 metais, M. Lingė taip grindė visišką reklamos uždraudimą 2024 metais ir

pan.), tačiau Higienos instituto duomenys vienareikšmiai rodo, jog probleminis lošimas (ligų kodai F63.0 ir Z72.6) yra itin reta liga (2023 metais valstybė finansavo gydymą vos 95 asmenims), tačiau tuo pat metu buvo ignoruotos realios socialinės (finansinės) pasekmės, tarp kurių šuoliškai augantis pralošiamų sumų mastas (aukščiau minėtas išlaidų nuotoliniams lošimams augimas), tiesiogiai su didžiausios socialinės rizikos lošimų augimu sutampantis prašymų neleisti lošti skaičiaus augimas (2020-ųjų pabaigoje registre buvo 17,3 tūkst. prašymų, o 2024-ųjų pabaigoje jau 66,5 tūkst. prašymų). Taigi, TS-LKD žadant saugoti vartotojus faktiškai įgyvendinti pokyčiai darė priešingai – skatino lošti neatsakingai ir itin rizikingai.

- *Netinkamas pinigų plovimo prevencijos principų perkėlimas į nacionalinę teisę*

Dėmesys skiriamas formaliems pertekliniams reikalavimams, o ne realiai valstybės, vartotojų ir verslo interesų apsaugai. Kartu su nuotolinių lošimų augimu tai sudaro sąlygas „BaltCap“ ir Šarūno Stepukonio tipo skandalams.

- *Lietuvos loterijų išsigimimas*

Dvi per susijusius akcininkus valdomos loterijas organizuojančios bendrovės dominuoja rinkoje (užima net 99,7% rinkos, kas jau yra faktinio monopolio požymis), naudojasi išskirtinėmis valstybės suteiktomis privilegijomis, todėl fiksuoja daugiamilijoninį viršpelnį, kuris atitenka ne valstybei (kaip daugelyje Europos valstybių, kuriose veikia Nacionalinės loterijos modelis), bet tiems patiems privatiems asmenims. O šių bendrovių paslaugas nuotoliniu būdu platina ir kitaip aptarnauja kitos su tais pačiais akcininkais susijusios bendrovės, kas leidžia neviešinti dar didesnės pelno dalies.

Nei viena iš aukščiau paminėtų ir nepaminėtų rinkos problemų nėra išspręsta.

Konservatorių politikos klaidos nebūtų galėję virsti dešimtimis milijonų skaičiuojama žala valstybei, jeigu jų sprendimams nebūtų pritarę atsakingos institucijos – Lošimų priežiūros tarnyba, Finansų ministerija, Vyriausybė. Šių institucijų, jų vadovų ir skirtingų lygių tarnautojų ir pareigūnų pritarimas (ar nutylėjimai) kelia klausimą dėl jų atsakomybės ir tinkamumo toliau eiti užimamas pareigas. Dabartiniai vadovai ir tarnautojai nėra pajėgus kompleksiskai vertinti lošimo paslaugų problematikos (socialinės ir sveikatos rizikos, pinigų plovimo prevencija, valstybės politikos analizė ir formavimas, sąsajos su kitais valstybės sektoriais ir kt.), todėl lošimų priežiūra turėtų būti perkelta į Vyriausybės lygį ir suteikiant nepriklausomos rinkos priežiūros institucijos statusą.

Dar daugiau – keliami klausimai tik iliustruoja, jog politikų tiesiogiai kontroliuojama Lošimų priežiūros tarnyba kartu su Finansų ministerija yra klaidingas institucinis modelis, įrodęs nesugebąs (neturi būtinų kompetencijų, nesprendžia ar net nesuvokia esminių rinkos problemų, neretai pralaimi pačių inicijuotus teisinius ginčus teismuose, netinkamai taiko įstatymų nuostatas ir kt.) spręsti šiuolaikinių iššūkių įvairovės. Tai lemia sistemines ydas, todėl turėtų būti grįžtama prie moderniam lošimų reguliavime pažangiausiu laikomos kolegialios ir nepriklausomos priežiūros institucijos modelio. Būtent tokią nepriklausomą Valstybinę lošimų priežiūros komisiją Lietuva turėjo nuo 2001 metų, kada azartiniai lošimai buvo legalizuoti. Būtent tų pačių konservatorių sprendimu 2010-2011 metais kolegiali ir nepriklausoma priežiūros institucija sunaikinta, reorganizuota į politikų kontroliuojamą ir Finansų ministerijai pavaldžią vieno direktoriaus vadovaujamą tarnybą.

Tuo pat metu pažymėtina, jog vien tik institucinių problemų tvarkymas neišspręs pamatinių rinkos reguliavimo ydų, kurioms turėtų būti skiriamas ypatingai skubus (!) dėmesys. Kitu atveju, po 1-2 metų rinkoje vartotojams nebebus įmanoma gauti nuosaikių, laisvalaikio pramogoms prilygintų lošimo paslaugų, nes rinkoje bus likę tik konservatorių proteguoti ir faktinės oligopolijos sąlygomis dirbantys rinkos lyderiai, dominuojantys nuotolinių lošimų ir loterijų sąskaita.

Todėl išsamus ir nepriklausomas valstybės sprendimais (vadovaujant TS-LKD) sukurtos padėties vertinimas yra būtinas. Tuo pačiu, suvokdama įtemptą valdančiosios koalicijos darbotvarkę ir šio laikotarpio prioritetus, asociacija ragina įstatymų leidėjus atkreipti dėmesį į šias keturias būtinas pertvarkas:

1. *Skubios nuosaikių lošimo rūšių apsaugos priemonės*

Įstatymų leidėjas turi skubiai atšaukti TS-LKD numatytus perteklinius apribojimus nuosaikiams lošimų rūšims (lažybų ir totalizatoriaus punktams, bingo ir B kategorijos lošimo automatų salonams) įvestus jiems neproporcingai didelio dydžio licencijų mokesčius, nepagrįstus ir neproporcingus, biurokratiją ir korupcijos riziką didinančius savivaldybių tarybų sutikimus lošimo vietoms steigti ir jų veiklai kas 5 metus tęsti, grąžinti adekvatą konkurencingą lošimų mokesčio tarifą ir kt.

2. *Specialiojo lošimų ir loterijų mokesčio modelio keitimas į progresinį*

Įvertinus situaciją rinkoje, faktiniame monopolyje (ar oligopolijoje) dirbantiems ir rinkoje dominuojantiems nuotolinių lošimų ir loterijų organizatoriams, siekiant efektyvaus ir teisingo mokesčių administravimo, lošimų ir loterijų mokestis turėtų būti skaičiuojamas pagal progresinio mokesčio modelį. Jis remtųsi siekiu kokybiškai vykdyti specialius reikalavimus, susijusius su vartotojų apsauga, pinigų plovimo prevencija ir kitus, fiksuoti kontroliuojamos komercinės veiklos – lošimų paslaugų – pelno maržą 10-15 proc. ribose. Kitiems, nuosaikiuose lošimų rūšyse efektyvios konkurencijos sąlygose dirbantiems lošimų organizatoriams, mokesčio modelis ir tarifai būtų atitinkamai perskaičiuojami ir atstatyti į prieš-konservatorių valdymo laikotarpiu buvusius lygius. Taip siekiant išlaikyti galimybę jiems tęsti veiklą ir dirbti bent minimaliai pelningai.

3. *Nacionalinės loterijos atkūrimas*

Loterijų organizavimo kontrolės susigrąžinimas į valstybės rankas leistų Lietuvai žengti daugelio pažangių pasaulio ir Europos valstybių keliu, kai nacionalinė loterija yra išimtinė valstybės teisė (kuri, tiesa, gali būti laikinai, konkurso būdu ir/ar koncesijos pagrindais, perduodama komerciniam operatoriui. Seniai turėjo būti suprasta, jog iš nacionalinės loterijos gaunamos lėšos yra išimtinai valstybės nauda, tikslingai skiriama pildyti biudžetą, taip pat finansuoti kultūrą, meną, paveldą, sportą ar kitas valstybei svarbias sritis.

4. *Kolegialios ir nepriklausomos priežiūros institucijos atkūrimas*

Konservatorių pastangomis sunaikinta nepriklausoma priežiūros institucija turėtų būti atkurta, grąžinant jos nepriklausomo nuo politikų veikimo garantijas, kartu užtikrinant jos galimybes efektyviai formuoti ir įgyvendinti valstybės politiką lošimų paslaugų rinkoje. Dabartinei tarnybai turėtų būti atliktas veiklos auditas, kurio išvados taptų sudėtine parlamentinio tyrimo dalimi.

Šių veiklos kryptių turinys detaliau aiškinamas šio rašto prieduose.

Pagarbiai,

Nacionalinės lošimų ir žaidimų verslo asociacijos prezidentas

Liutauras Ulevičius

PRIEDAI:

1. Konservatorių klaidų taisymas, atsakomybė ir institucinė reforma;
2. Progresinis lošimų ir loterijų mokesčio modelis, skirtingos apmokestinimo sistemos ir diferencijuoti tarifai skirtingoms lošimų rūšims;
3. Nacionalinės loterijos atkūrimas.

Priedas Nr.1

Konservatorių klaidų taisymas, atsakomybė ir institucinė reforma

Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos lyderiai 2020-2024 metais ignoravo NLŽVA teikiamą informaciją ir rekomendacijas. Vietoj to Seimo Biudžeto ir finansų komitetų pirmininkai Mykolas Majauskas (2021 metais), Mindaugas Lingė (2024 metais), Finansų ministrė Gintarė Skaistė (2024 metais), Seimo Socialinių reikalų ir darbo komiteto pirmininkas Justas Džiugelis (2023 metais) ėmėsi ne esminių, o kosmetinių iniciatyvų, kurios tebuvo laiko tempimas ir dėmesio nukreipimas nuo esminių problemų sprendimų:

- 2021 metai – *skatinimo lošti uždraudimas* – Mykolo Majausko projektas davė priešingą efektą, vartotojų išlaidos lošimo paslaugoms per nuotolinių lošimų ir loterijų plėtrą toliau šuoliškai augo (žr. Lentelę Nr. 1);
- 2021 metai – *nuotolinių lošimų veiklos supaprastinimas* (prievolės vykdyti veiklą ir fizinėse lošimo vietose panaikinimas, įtvirtintos LSDP valdančiosios daugumo dar 2015 metais) *ir nauji barjerai antžeminiams lošimams* (savivaldybių tarybų sutikimai ir kt. reikalavimai) – Mykolo Majausko projektas atvėrė galimybę šuoliškai augti nuotoliniams lošimams ir loterijoms, o nuosaikūs antžeminiai lošimai atsidūrė ties bankroto riba;
- 2021 metai – *specialiojo mokesčio suvienodinimas azartinių lošimų organizatoriams* – Mykolo Majausko pastangomis visoms azartinių lošimų rūšims nustatytas vienodas mokesčio tarifas (toks iš esmės netaikomas mišrių lošimo paslaugų rinkose, nes privilegijuoja (i) nuotolinius lošimus, kurių veiklos kaštai ženkliai mažesni nei fizinėse vietose organizuojamų lošimų, taip pat (ii) kazino lošimus, organizuojamus antžeminėse vietose, kurių pajamos per organizavimo vietą kartais didesnės nei lažybų punkto ar B kategorijos automatų salono), nuotoliniams lošimams įvesti milžiniški licencijų rinkliavos tarifai (iki 0,5 mln. €, kas yra kone neįveikiamas įėjimo į rinką barjeras ir vienas iš oligopolijos požymių). Tuo pat metu tarifas loterijoms, kur konkurencijos jau seniai nestebima, išimties tvarka paliktas mažesnis tarifas, o rinkliava už nuotolinių loterijų licenciją iš viso nenumatyta;
- 2023 metai – *minimalaus amžiaus nuosaikiems lošimams didinimas iki 21 metų* – Justo Džiugelio projektas, vertintinas kaip dar viena kompleksinė konservatorių frakcijos Seime priemonė, padaryta be jokio faktinio pagrindo, pažeidžiant 18-21 metų amžiaus grupės žmogaus teises, dar labiau apribojo nuosaikių antžeminių lošimų organizatorių galimybes gauti buvusias pajamas, taip pagerindamas konkurencines nuotolinių lošimų bei loterijų ir antžeminių lošimo namų (kazino) sąlygas, nes loterijų vartotojams amžiaus cenzas paliktas 18 metų, o antžeminių lošimo namų (kazino) ir nuotolinių lošimų amžiaus limitas ir taip buvo 21 metai;
- 2024 metai – *specialiojo mokesčio padidinimas 2 procentiniais punktais iki 22 proc.* – Gintarės Skaistės iniciatyva visoms lošimo paslaugų rūšims mokestis padidintas vienodai, kas nuosaikias antžemines lošimų rūšis, kurių bendrosios pajamos per lošimo organizavimo vietą dešimtimis kartų mažesnes nei kazino (žr. Lentelę Nr. 4), priartino prie bankroto (nes nuosaikių lošimo rūšių pajamos fiksuotos, o visi bendrieji kaštai sparčiai auga kartu su ekonomika). Taip buvo pagerintos nuotolinių lošimų, antžeminių kazino veiklos sąlygos ir privilegijuoti loterijų organizatoriai (nes specialus mokestis loterijoms padidintas nebuvo, nors jų pajamos laikotarpiu nuo 2020 iki 2024 metų paaugo net 59,1% – žr. Lenteles Nr. 1 ir 4);
- 2024 metai – *reklamos uždraudimas* – Mindaugo Lingės inicijuotas pakeitimas turėjo išspręsti Šarūno Stepukonio skandalo (pinigų plovimo prevencijos) problemą, bet, vietoje to, tapo rinkos uždarymo įrankiu ir dabar rinkoje dominuojančių bendrovių padėties rinkoje įtvirtinimu, nes joks naujas rinkos dalyvis negalės atsirasti panaikinus net teorines galimybes įeiti ir tapti atpažįstamu rinkoje. Tuo pat metu Vyriausybė padarė išimtį (kas ir kodėl – reikalinga atskiro tyrimo ir teisinio atsakomybės įvertinimo) lažybų organizatoriams, kurių

reklamą leido skelbti pereinamuoju laikotarpiu, nors gerokai mažesnės socialinės rizikos lošimo paslaugų rūšims (pavyzdžiui, bingo, totalizatoriui ir kt.) tokia išimtis kažkodėl nenumatyta. Tuo pat metu įstatymų leidėjai visiškai ignoravo faktą, jog loterijų paslaugų skatinimui ir reklamai iš esmės jokie ribojimai netaikomi, nors nuotolinės momentinės loterijos savo esme yra tiesioginė azartinių lošimų alternatyvaⁱⁱⁱ.

Visi šie įstatymų pakeitimai padaryti neturint jokių tokius pokyčius pagrindžiančių faktinių duomenų apie situaciją rinkoje. Priešingai, finansiniai antžeminių lošimo sektorių (ypač, lažybų punktų ir B kategorijos automatų salonų duomenys nuo 2016 metų – žr. Lentelę Nr. 3) nerodė jokio šių sektorių pajamų augimo. Higienos instituto duomenys taip pat nepatvirtino nuo lošimų priklausomų asmenų skaičiaus nei jų gydymo finansavimo augimo. Finansų ministerija ir Lošimų priežiūros tarnyba šiems projektams neprieštaravo, nors privalėjo tai daryti, gindama suformuotą rinkos struktūrą. Todėl šių projektų iniciatoriams, o ne autoriams (nes šie nežinomi), norėtusi užduoti klausimą – kuo remdamiesi ir kodėl jie vykdė tokius rinką griaunančius pokyčius? Tikimės, jog parlamentinio tyrimo metu šie klausimai jiems bus užduoti, o atsakymai gauti bei įvertinti.

NLŽVA teikiamas situacijos vertinimas remiasi prielaida, jog lošimo paslaugos – tai valstybės reguliuojama ir kontroliuojama ekonominė veikla, kuri plėtojama taip, kad suminė nauda valstybei būtų kuo didesnė, o socialinės rizikos būtų valdomos ir jų pasireiškimas ribotas. Tam naudojami skirtingi valstybės politikos principai, tarp kurių dominuoja lošimo rūšių diferencijavimas ir proporcingų reguliavimo priemonių taikymas, kylantis iš parametrinio reguliavimo ypatumų.

Kitai tariant, atsakinga valstybės politika lošimo paslaugas turi siekti reguliuoti taip, kad teisinis lošimo paslaugų reguliavimas remtųsi lošimo paslaugų rūšių skirtumais. O skirtumai kyla iš lošimų rūšių specifinių požymių:

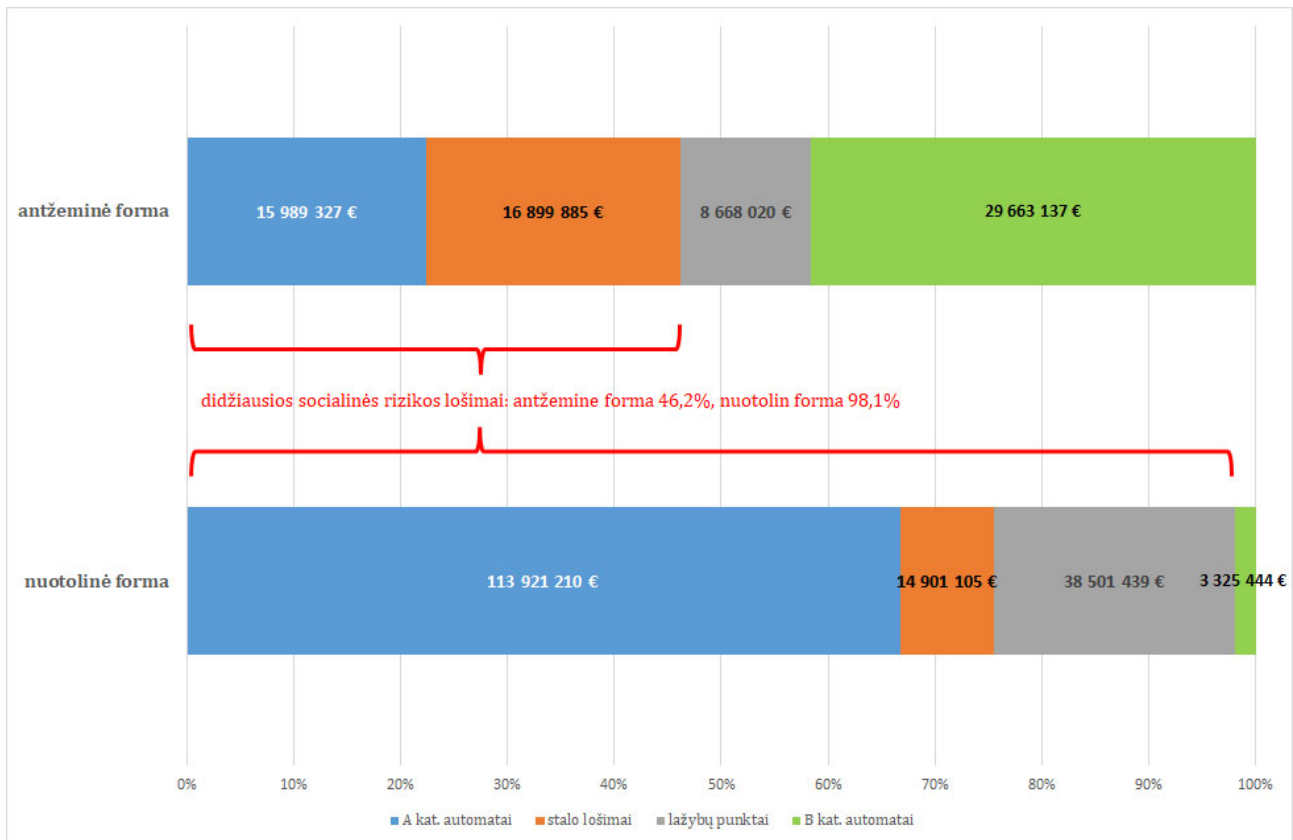
- maksimalaus vieno statymo ir laimėjimo dydžio;
- vieno lošimo ciklo minimalios trukmės (greičio);
- didžiausio laimėjimo (įskaitant kaupiamojo prizo galimybę);

Iš šių lošimo paslaugų skirtumų ir kyla valstybės politikos taikymo įrankiai, kai atskiros lošimo paslaugos diferencijuojamos ir reguliuojamos proporcingai, priklausomai nuo jų specifinių požymių (pagrindinių parametru dydžių), kurie nusako, kaip socialinių, taip ir pinigų plovimo prevencijos rizikų lygį. Tai reiškia, jog konkrečios lošimo rūšies reguliavimo ir reikalavimų apimtis (organizatorių teisės ir pareigos) siejama su konkrečios lošimo rūšies požymiais.

Diferencijuotas požiūris ir proporcingų priemonių taikymas, kylantis iš pagrindinių parametru ypatumų, leidžia valstybei nustatyti tokią mišrių lošimo rūšių paslaugų pasiūlos rinką, kurioje:

- didžiausios socialinės rizikos lošimo paslaugoms nustatomas žemas konkurencijos lygis (dėl to taikomi dideli mokesčiai, prieiga prie jų apribota, jos pasiekiamos tik specialiai numatytais sąlygomis, o atskirais atvejais šios veikla gali būti ir draudžiamos);
- mažų parametru lošimo paslaugos (prilyginamos laisvalaikio pramogoms) priklausomai nuo parametru dydžių veiklą vykdo vidutinės ar didelės konkurencijos sąlygomis, nes ribojamos mažiau, dėl to taikomi mokesčiai yra vidutiniai arba maži.

Tai, jog valstybės įsikišimas būtinas, atskleidžia Lietuvos vartotojų pasirinkimų, renkantis antžemines ir nuotolines lošimų paslaugas, skirtumai. Jeigu antžeminėse lošimo vietose pasiūla suskaidyta ir, laikantis parametrinio reguliavimo principų, apribota, tai nuotolinių lošimų atveju pasiūla iš esmės neribojama (dėl valstybės reguliavimo klaidų).

Pav. 1 – 2024 metų vartotojų išlaidų skirtingoms lošimų rūšims antžemine ir nuotoline formomis palyginimas

Kaip matyti iš 2024 metų rinkos duomenų, dėl skirtingo reguliavimo antžeminėse lošimo vietose pasiūla vartotojui saugesnė, o nuotolinėje paslaugų teikimo formoje vartotojai nesaugomi ir natūraliai skatinami rinktis neatsakingai, t. y. renkasi kone vien tik didžiausios socialinės rizikos paslaugas. Todėl jos ir dominuoja. Tai rodo, jog antžeminėse vietose daugiau nei puse atvejų renkamasi nuosaikios, ribotos rizikos lošimų rūšys. Tuo metu nuotoliniuose lošimuose tokių pasirinkimų mažiau nei 2%.

Būtent dėl šių priežasčių pagrindinėse Europos valstybėse formuojamos mišrių paslaugų pasiūlos rinkos. Pavyzdžiui, Vokietija tik 2021 metais priėmė naujos redakcijos federalinį nuotolinius lošimus reglamentuojantį lošimų įstatymą (vok. Glücksspielstaatsvertrag), kuriame aiškiai nustatyti tai įgyvendinantys principai ir priemonės:

- nuotolinių lošimų atvejais neleidžiami kazino stalo lošimai, o lošimo automatų parametrai apriboti maksimaliu statymu 1 €, vieno lošimo ciklo trumpiausia trukmė 5 sek.;
- numatytas maksimalus vartotojo mėnesinis depozitas 1 000 eurų;
- sukurta nauja federalinė priežiūros tarnyba ir jai suteikti atitinkami įgaliojimai ir kt.

Konservatorių kadencijos metu (nuo 2020-ųjų spalio iki 2024-ųjų spalio) dėl valstybės priimtų sprendimų vartotojų išlaidos lošimo paslaugoms (azartiniam lošimams ir loterijoms) nuotolinių lošimų ir loterijų sąskaita nuosekliai augo:

Vartotojų išlaidos per metus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Azartinių lošimų paslaugoms, mln. €	99,4	112,6	103,5	136,2	195,8	222,2	241,9
Loterijų paslaugoms, mln. €	46,8	49,9	46,9	57,4	56,4	66,3	74,1

Lentelė 1 – Vartotojų išlaidos lošimo paslaugoms per metus, mln. €

Nors buvo nuolat deklaruojamas tariamas rūpestis vartotojais, tačiau priimami įstatymai buvo tikslingai nukreipti į (i) nuotolinių lošimų rizikingiausių rūšių dominavimo ir dėl to savaiame didesnį vartotojų išlaidavimo skatinimą (nes nuotolinės lošimų rūšys yra gerokai azartiškesnės, vartotojai skatinami išlaidauti neribotai), (ii) privataus galimai faktinio monopolio loterijų sektoriuje apsaugą ir akivaizdų dviejų susijusių bendrovių dominuojančios padėties (oligopolijos) formavimą.

TS-LKD pastangomis valstybei nenaudingai vis didesnė lošimo paslaugų dalis importuojama (internetu), vis mažesnė šių paslaugų dalis sukuriama Lietuvoje:

	2019 rugpjūtis	2024 birželis	2025 sausis
Lietuvoje azartinių lošimų (be loterijų) paslaugas teikiančių bendrovių	11	12	12
Sukurta darbo vietų šiose bendrovėse	2 268	1 631	1 526

Lentelė 2 – Darbo vietų skaičiaus mažėjimas Lietuvos azartinių lošimų bendrovėse

Per penkerius metus dėl TS-LKD vykdytų valstybės reguliavimo pokyčių išnyko 637 arba 28,0% darbo vietų. Dėl konservatorių priimtų pakeitimų darbo vietų skaičius toliau mažėja – per antrąją 2024 metų pusmetį sumažėjo dar 105 darbo vietomis.

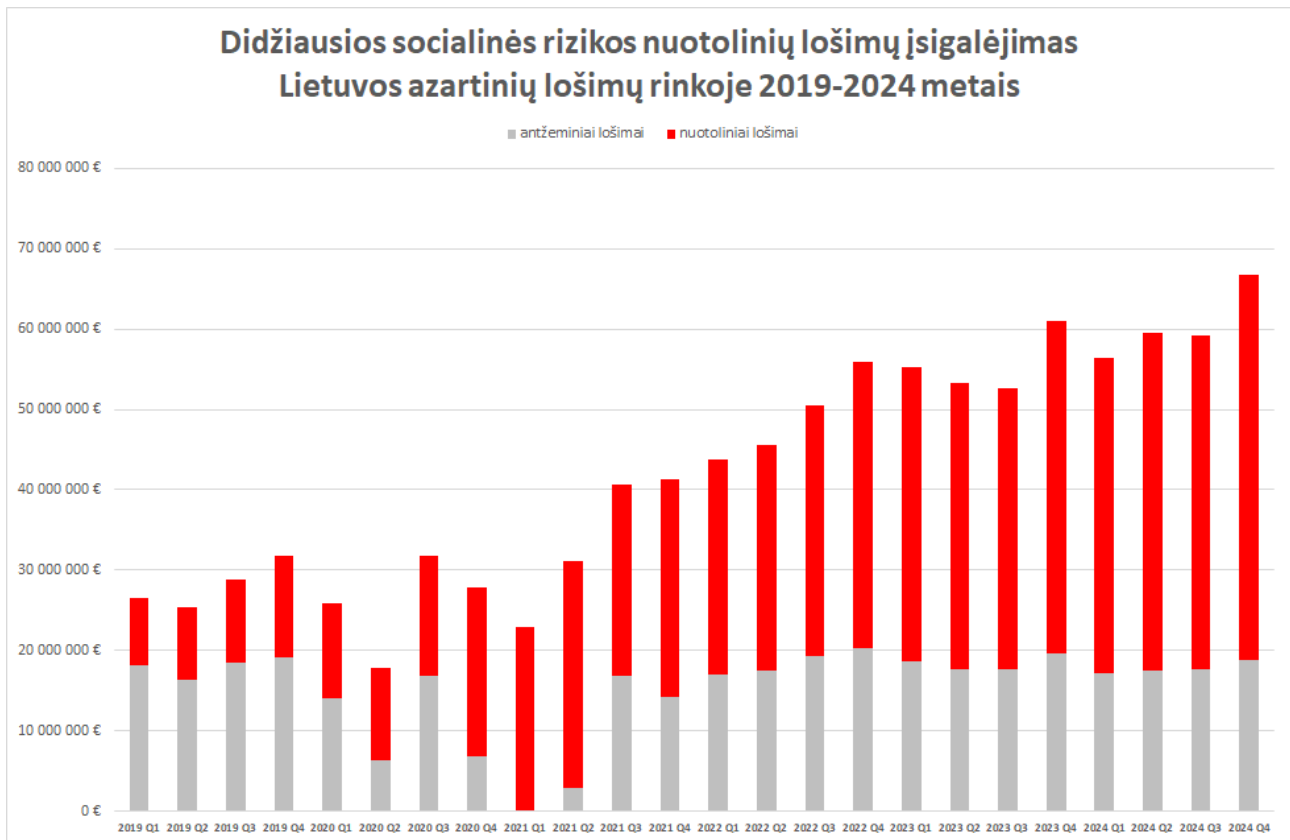
Pažymėtina, jog per tą patį laikotarpį Lietuvos lošimų veikloje sukurtų darbo vietų sumažėjo trečdaliu, tačiau vartotojų išlaidos padidėjo daugiau nei du kartus! Tuo pat metu, 2025 metų pradžioje (Užimtumo tarnybos duomenimis) nedarbo lygis Lietuvoje siekė net 9%.

Iš 12-os azartinių lošimų sektoriuje veikusių bendrovių 2023 metus (atskirų įmonių 2024 metų finansiniai duomenys dar nepaskelbti) net trys bendrovės baigė nuostolingai, o penkios fiksavo pelno maržą, nesiekiančią 10 proc.:

- Nuostolingai dirbo – UAB „Nesé“ (-22,5%), UAB „Baltic Bet“ (-8,6%), UAB „Novogaming Vilnius“ (-7,7%);
- Pelno marža nesiekė 10 proc. – UAB „Limonas“ (2,4%), UAB „Party Casino“ (2,9%), UAB „VSGA“ (3,5%), UAB „Unigames“ (6,7%), UAB „Tete-a-tete“ kazino (8,3%).

Visų šių bendrovių finansiniai rezultatai artimiausiu laikotarpiu, tikėtina, dar reikšmingai pablogės, nes 2024 metais konservatorių siūlymu specialiojo mokesčio tarifas padidintas (įsigaliojo 2025 metų sausio 1 dieną) dar 2 procentiniais punktais ir siekia 22% nuo bendrųjų veiklos pajamų.

Tokie pokyčiai vyko ir tęsiasi tuo pat metu, kai konservatorių pastangomis azartinių lošimų sektoriuje įsitvirtino ir pradėjo dominuoti kelios nuotolinių lošimų paslaugas teikiančios bendrovės (žr. Paveikslėlį Nr. 3). Jų užimama padėtis rinkoje šiuo metu yra išskirtinė, todėl jos sutraukia didžiąją dalį vartotojų pajamų, nes jiems siūlo išskirtinai didelio azarto ir rizikos lošimus, o nuosaikūs lošimai, kurie anksčiau buvo tikra laisvalaikio pramogų forma, iš rinkos traukiasi (žr. Lentelę Nr. 3).

Pav. 2 – Vartotojų išlaidų dalis, tenkanti antžeminiams ir nuotoliniams lošimams

Vykstant esminiams pokyčiams nuosaikių lošimo paslaugų vartojimas nuo 2015 metų Lietuvoje iš esmės nesikeičia. Tačiau tiek mokestinė našta, tiek įvairaus pobūdžio nauji administraciniai ribojimai jiems nuosekliai įvedinėjami – mokesčiai didinti 3 kartus (2019, 2021 ir 2024 metais), lošimo įrenginiai jau turi būti privalomai sujungti į tinklą (nuo 2021 metų), veiklai tęsti kas 5 metai būtini vietos savivaldybių tarybų sutikimai ir t.t.:

Vartotojų išlaidos (mln. €) nuosaikioms lošimo paslaugoms per metus	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antžeminiai lažybų punktai (be nuotolinių lažybų)	22,4	11,1	10,2	10,2	10,6	5,7	4,0	9,9	9,1	8,7
Totalizatoriaus punktai	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	0,0	Nėra	Nėra	Nėra
Bingo salonai	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra
B kategorijos lošimo automatų salonai	32,5	33,5	34,5	32,7	32,7	20,3	14,9	32,4	31,3	29,7

Lentelė 3 – Vartotojų išlaidos nuosaikioms lošimo paslaugoms per metus, mln. €

Tai, jog nei Finansų ministerija, nei Lošimų priežiūros tarnyba, šioje rinkos struktūroje nematė jokio pavojaus ir leido bei leidžia toliau dominuoti didžiausios socialinės rizikos ir nesuvaldytiems pinigų plovimo prevencijos požiūriu nuotoliniams lošimams bei loterijoms, yra aiškus signalas, jog atsakingas pareigas užimantys asmenys yra arba galimai užsiangažavę, arba nekompetentingi, arba nesuvokia valstybės reguliavimo svarbos ir jų lemiančios rolės lošimo paslaugų rinkos formavime.

Itin grėsmingą padėtį antžeminių lošimų sektoriuose atskleidžia 2024 metų skirtingų antžeminių lošimų organizavimo vietų vidutiniai finansiniai rodikliai:

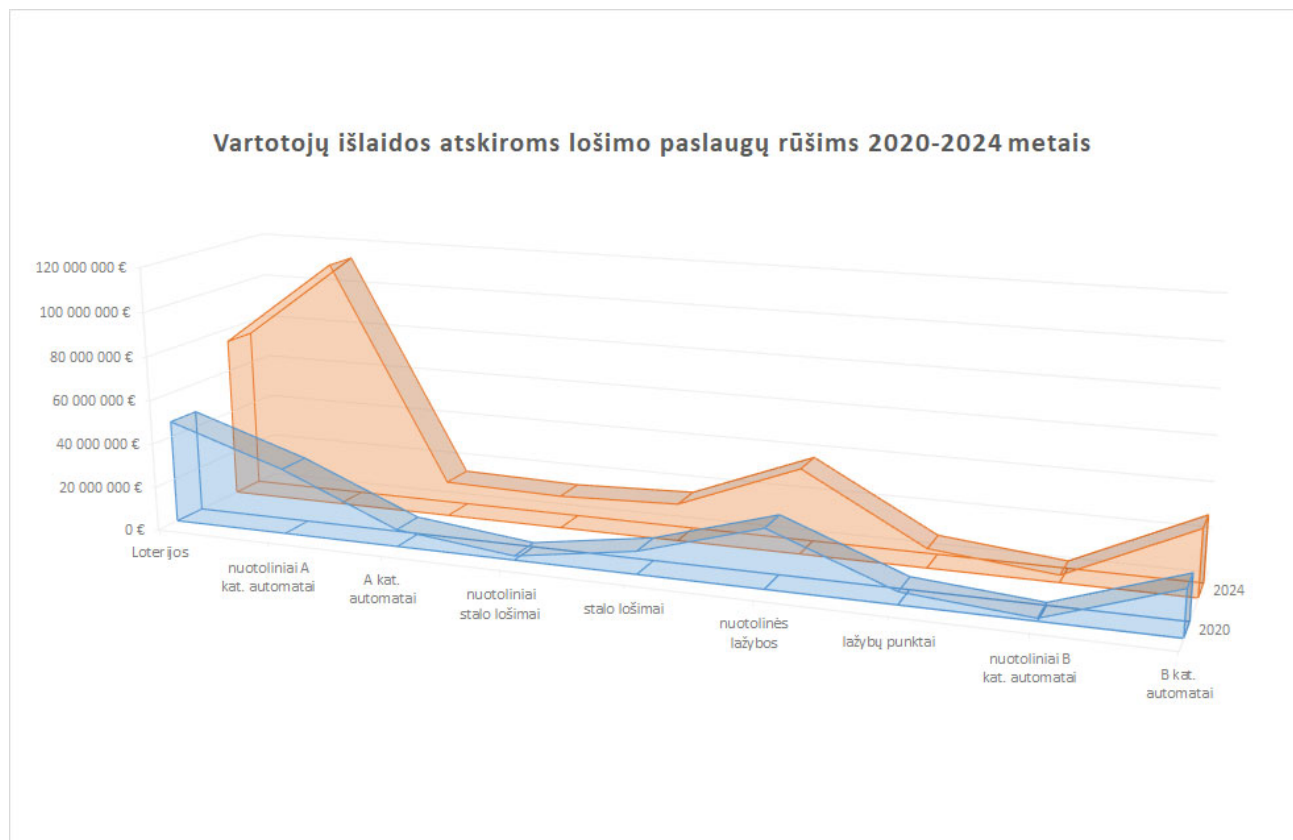

Lošimo vieta		Bendrosios veiklos pajamos (GGR), € 2024 m.	Lošimo įrenginių skaičius*, vnt.	GGR vienam įrenginiui, € per mėnesį	Lošimo vietų skaičius*, vnt.	GGR vienai lošimo vietai, € per mėnesį
Antžeminis lažybų punktas		8 668 020	-	-	82	8 808,96
Antžeminis B kategorijos automatų salonas		29 663 137	3 353,5	737,12	182,25	13 563,39
Kazino	A kategorijos lošimo automatai	15 989 327	585,25	2 276,71	14,75	90 335,18
	Stalo lošimai	16 899 885	98,75	14 261,51	14,75	95 479,58
	(bendrai)	32 889 212	-	-	14,75	185 814,76

Lentelė 4 – Skirtingų lošimo vietų vidutiniai finansiniai rodikliai 2024 metais

Lentelės Nr. 4 ir 3 akivaizdžiai rodo, jog tiek antžeminiai lažybų punktai, tiek antžeminiai B kategorijos lošimo automatų salonai turi stabilias arba nuosekliai mažėjančias pajamas, tačiau konservatorių valdymo metais valstybė nuosekliai sunkino finansines veiklos sąlygas, 2020-2024 metų kadencijos metu net du kartus didino mokestinę naštą, o finansinius veiklos rezultatus dar labiau blogino sparčiai augantis darbo užmokestis, komunalinių paslaugų ir kiti tiesioginiai antžeminių lošimo vietų kaštai.

Politinio-administracinio resurso veikla ir pastangos reikšmingai prisidėjo prie to, jog nuotolinių lošimų ir loterijų dominuojanti padėtis rinkoje reikšmingai išaugo, o nuosaikias pramogas siūlę ribotų statymų ir laimėjimai antžeminiai lošimai traukiasi ir išstumiami.

Pav. 3 – Vartotojų išlaidos skirtingoms lošimo paslaugų rūšims 2020 ir 2024 metais

Į šias aplinkybes nei konservatorių lyderiai, nei Finansų ministerijos ar Lošimų priežiūros tarnybos darbuotojai nekreipė jokio dėmesio. Tai vienareikšmiškai signalizuoja apie būtinybę keisti tiek asmeninę vadovaujančias pozicijas užimančių asmenų sudėtį, tiek ir grįžti prie nuo politikų nepriklausomos rinkos priežiūros institucijos modelio.

Pažymėtina, jog institucinės pertvarkos būtinybė tiesiogiai susijusi ir su XVIII Vyriausybės Finansų ministrės Gintarės Skaistės sprendimu „už pavyzdingus rezultatus“ įvertinti (nepaisant milžiniško rezonanso sulaukusio „BaltCap“ ir Šarūno Stepukonio skandalo) Lošimų priežiūros tarnybos direktorių Virginijų Daukšį bei paskirti (be konkurso) jį toliau vadovauti tarnybai antrą kadenciją.

Būtent TS-LKD yra sietina su Valstybinės lošimų priežiūros komisijos sugriovimu ir institucinės atminties sunaikinimu, kai konservatoriai 2011 metais nepriklausomą priežiūros instituciją pavertė Finansų ministerijos politinei vadovybei pavaldžia tarnyba. Būtent 2010-2011 metais Antano Guogos valdomos bendrovės finansavo kelių specialistų įdarbinimą jau reorganizuojamoje komisijoje (taip paruošiant dirbti ateityje), kuriems vėliau į komandą prijungtas ir Virginijus Daukšys (tiesa, iš pradžių, 2013 metais be jokios specializuotos patirties pradėjęs eiti LPT Kontrolės skyriaus vedėjo pareigas, o tarnybos vadovu tapęs 2015-ųjų gruodį). Taip buvo suburta abejotinos kompetencijos komanda, kuri iki šiol aktyviai dalyvauja formuojant (o kartais ir tiesiogiai lemia) valstybės politiką lošimo paslaugų srityje, darant poveikį atsakingas pareigas užimantiems Seimo nariams.

Jeigu dabartinė situacija nebus užkardyta ir pertvarkyta, tai rinkoje galutinai įsitvirtins didžiausios socialinės rizikos lošimo paslaugos, o tai reikš, jog vartotojams šiandien pasiekiami nuosaikių laisvalaikio paslaugų pasirinkimai išnyks, liks tik didžiausios rizikos ir maksimalaus azarto alternatyvos. Tai radikaliai kontrastuoja su LSDP pastangomis 2002 metais pradėta kurti ir nuosekliai vystyta ir praktikoje pasitvirtinusi socialiai atsakingų lošimo paslaugų rinka. Tokie pokyčiai valstybei reiškia dideles problemas, o ne jų efektyvią kontrolę.

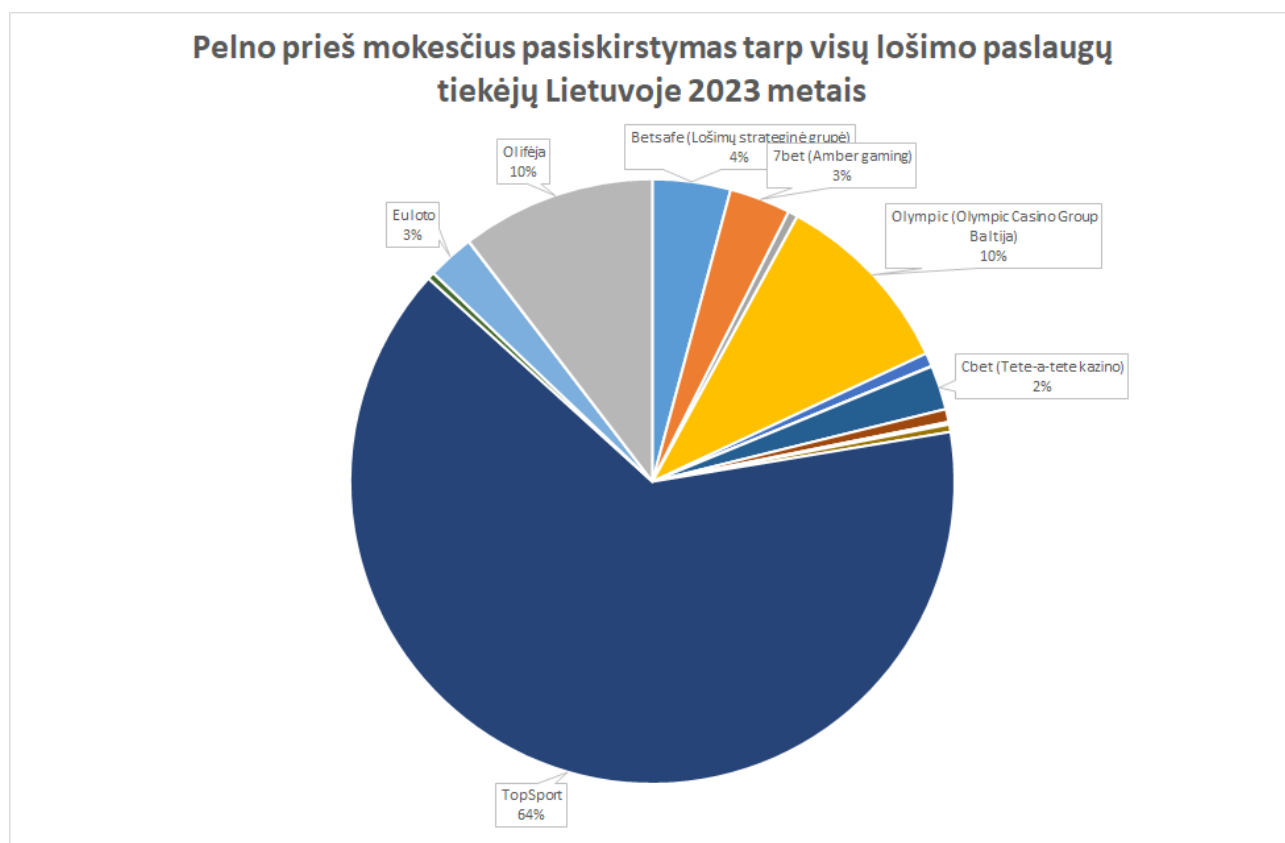
Dar svarbiau, jog tokia besiformuojanti radikali rizikingiausių lošimų rūšių ir momentinių loterijų pasiūla reiškia ir radikaliai išaugusias pinigų plovimo prevencijos rizikas, nes ir Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba, ir Lošimų priežiūros tarnyba įrodė, jog yra nepajėgios deramai stebėti ir kontroliuoti didžiulių sumų judėjimo nuotolinių lošimų ir loterijų paslaugų sektoriuose. Tuo visi turėjome galimybę įsitikinti kai paaiškėjo „BaltCap“ ir Šarūno Stepukonio atvejis apie 40 mln. eurų vagystę ir šios sumos pralošimą nuotoliniuose kazino lošimuose. Dalis šios sumos buvo pasisavinta iš pensijų fondų investicijų, kas itin politiškai jautrus klausimas.

Priedas Nr. 2

Progresinis lošimų ir loterijų mokesčio modelis, skirtingos apmokestinimo sistemos ir diferencijuoti tarifai skirtingoms lošimų rūšims

Progresinis mokestis – tai mokestis, taikomas nepakankamos konkurencijos rinkoje atveju, kuris didėjant pajamoms, gaunant didesnę pelną, turint ar išsigyjant vertingesnę turtą didėja. Progresinis mokestis Lietuvos lošimo paslaugų rinkoje turėtų būti taikomas toms paslaugų grupėms, kuriose veiklą vykdančios subjektais turi didžiulius viršpelnius, kai dėl ydingo reguliavimo ir rinkoje nustatytų sąlygų neveikia konkurencija ir todėl fiksuojamas reikšmingas viršpelnis. Tokius sektorius lošimo paslaugų rinkoje Lietuva turi du – nuotolinių lošimų ir loterijų.

Pavyzdžiui, viso lošimo paslaugų rinkoje 2023 metais uždirbta 68,0 mln. € pelno, kuris iš esmės pasiskirstė tarp trijų rinkoje dominuojančių bendrovių (UAB „Top Sport“, UAB „Olympic Casino Group Baltija“ ir per akcininkus susijusių UAB „Olifėja“ bei UAB „Euloto“). Kadangi taikomas vienodas, o ne skirtingas mokesčio modelis ir tarifas, valstybė negavo daugiamilijoninių biudžeto pajamų:

Pav. 4 – Pelno prieš mokesčius pasiskirstymas tarp bendrovių 2023 metais

Lošimo paslaugų rinkoje dominuojančių bendrovių finansiniai rodikliai 2023 metais:

Bendrovė, pagrindinės veiklos sritys	Pajamos, mln. € (GGR)	Pelnas prieš mokesčius, mln. €	Pelno marža, %
UAB „Top Sport“, nuotoliniai lošimai	96,6	52,2	54,0
UAB „Olifėja“ ir UAB „Euloto“ (susiję akcininkai), loterijos	66,3	10,4	15,7
UAB „Olympic Casino Group Baltija“, antžeminiai kazino ir nuotoliniai lošimai	39,4	8,2	20,8
UAB „Lošimų strateginė grupė“, nuotoliniai lošimai	19,4	3,4	17,5
UAB „Amber Gaming“ (akcininkai susiję su „Euloto“), nuotoliniai lošimai	13,6	2,7	19,9

Lentelė 5 – Viršpelni uždirbančių bendrovių finansiniai rodikliai 2023 metais

Siekiant objektyvios, socialiai teisingos, efektyviai veikiančios mokesstinės sistemos, kuri valstybei gražintų dabar rinkoje dominuojančių bendrovių gaunama viršpelni, o rinkai tvarumą, jau seniai buvo privalu įvesti bendrųjų pajamų apmokestinimo progresinį modelį. Jis remiasi siekiu kokybiškai vykdyti specialius reikalavimus, susijusius su vartotojų apsauga, pinigų plovimo prevencija ir kitus, fiksuoti kontroliuojamos komercinės veiklos – lošimo paslaugų – pelno maržą 10-15 proc. ribose (atitinkamai didžiausią ir mažiausią nuotolinių lošimų rinkos dalį užimantiems dalyviams). Kaip galimas variantas, Lietuvoje nagrinėtinas toks progresinio mokesčio tarifų modelis:

- kai nuotolinių lošimų GGR >100 mln. eurų – 75% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >90 mln. eurų – 70% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >80 mln. eurų – 65% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >70 mln. eurų – 60% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >60 mln. eurų – 50% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >50 mln. eurų – 45% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >40 mln. eurų – 40% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >20 mln. eurų – 30% mokesčio tarifas;
- kai nuotolinių lošimų GGR >10 mln. eurų – 20% mokesčio tarifas;
- mažesniems nuotolinių lošimų GGR organizatoriams (<10 mln. eurų) – 15% mokesčio tarifas.

Toks progresinio mokesčio nuotolinio lošimo paslaugoms modelis būtų leidęs iš lošimo paslaugų (neskaičiuojant loterijų, nes jų mokesčio skaičiavimo modelis skirtingas) 2023 metais surinkti 78,1 mln. € specialiojo mokesčio. Pagal faktą 2023 metais surinkta 43,7 mln. € specialiojo mokesčio – tai 34,4 mln. € (arba 44%) mažiau, negu būtų leidęs surinkti siūlytas modelis. Darant prielaidą, jog 2024 metais pelno-GGR santykis išlikęs panašus, o GGR išaugo 8,9%, tai 2024 metais būtų buvę galima iš azartinių lošimų organizatorių surinkti 85,0 mln. € specialiojo mokesčio, kai pagal faktą surinkta tik 47,8 mln. €, t. y. galima prognozuoti, jog valstybė negavo 37,2 mln. € vien 2024 metais.

Tuo pat metu kituose rinkos sektoriuose veikiančioms bendrovėms (pavyzdžiui, antžeminių lažybų ir totalizatoriaus punktu, bingo ir B kategorijos lošimo automatų salonų valdytojams) specialiojo lošimų ir loterijų mokesčio tarifas turėtų būti perskaičiuotas ir sudarytos sąlygos veiklą tęsti, apsaugant nuo dabar jau realios bankroto rizikos daugiau nei pusę Lietuvoje veikiančių lošimus organizuojančių bendrovių.

Vietoj to, pastarąjį dešimtmetį specialūs lošimų ir loterijų mokesčiai (loterijų atveju įskaičiuojama ir privalomo paramos/labdaros dalis) visiems rinkos dalyviams nepriklausomai nuo lošimo rūšies ir organizavimo būdo ar fizinėse lošimų vietose, kur kaštai ženkliai didesni, ar nuotoliniu būdu, kur kaštai ženkliai mažesni, buvo didinamas vienodu tarifu, nepriklausomai nuo atskirų lošimo rūšių ir bendrovių faktinės padėties:

	2016 H1	2016 H2	2017 H1	2017 H2	2018 H1	2018 H2	2019 H1	2019 H2	2020 H1	2020 H2	2021 H1	2021 H2	2022 H1	2022 H2	2023 H1	2023 H2	2024 H1	2024 H2	2025 H1
Loterijos	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	18,0%	18,0%	18,0%	18,0%	18,0%
Bingas, totalizatorius, lažybos	15,0%	15,0%	15,0%	15,0%	15,0%	15,0%	15,0%	15,0%	18,0%	18,0%	18,0%	18,0%	18,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	22,0%
Nuotoliniai lošimai	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	10,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	13,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	22,0%
A kat. loš. automatai	16,5%	16,5%	15,4%	15,4%	15,8%	15,8%	14,5%	14,5%	20,8%	20,8%	23,4%	23,4%	21,9%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	22,0%
B kat. loš. automatai	11,9%	11,9%	11,2%	11,2%	12,0%	12,0%	12,0%	12,0%	25,6%	25,6%	34,8%	34,8%	33,2%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	22,0%
Ruletės, kortų, kauliukų stalai	14,5%	14,5%	12,5%	12,5%	12,7%	12,7%	12,4%	12,4%	20,6%	20,6%	23,5%	23,5%	20,7%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%	22,0%

Pav. 5 – Faktinių mokesčių tarifų palyginimas skirtingos lošimo paslaugoms 2016-2025 metais

Kaip matyti iš palyginamosios faktinio specialiojo mokesčio tarifo dydžio lentelės, po „Covid-19“ sukeltos krizės 2020-2021 metais (kai mokesčiai turėjo būti skaičiuojami, nepaisant to, jog karantino sąlygomis antžeminės lošimo vietos neveikė) TS-LKD valdymo metais Seimo nario M. Majausko pastangomis mokesčiai buvo suvienodinti, kas dar labiau paskatino ir lėmė nuotolinių lošimų, kur dominuoja didžiausios socialinės rizikos kazino lošimai, plėtrą, o nuosaikių lošimų rūšių nykimą. Tai daryta nepaisant to, jog antžeminių lošimų kaštų struktūra tiesiogiai susijusi su veiklos apimtimis ir kaštai sudaro nepalyginamai didesnę pajamų dalį.

Tai reiškia, jog, remiantis Europos valstybių pavyzdžiu, turėtų būti nustatyti mokesčio modeliai ir tarifai skirtingoms lošimo paslaugų rūšims ir jų organizavimo būdams antžeminiu ar nuotoliniu būdu:

- Nuotolinių lošimų organizatoriams;
- Antžeminių neribotų lošimų organizatoriams;
- Antžeminių ribotų lošimų organizatoriams;
- Loterijų organizatoriams.

Tą įgyvendinant turėtų būti laikomasi ir principinės nuostatos, jog mokesčių tarifai formuojami taip, kad lošimus organizuojančių bendrovių pelno marža siektų nuo 10 iki 15 proc., priklausomai nuo bendrųjų veiklos pajamų (GGR) dydžio. Tai yra, pelno marža didesnė mažiems rinkos dalyviams ir mažesnė didiesiems.

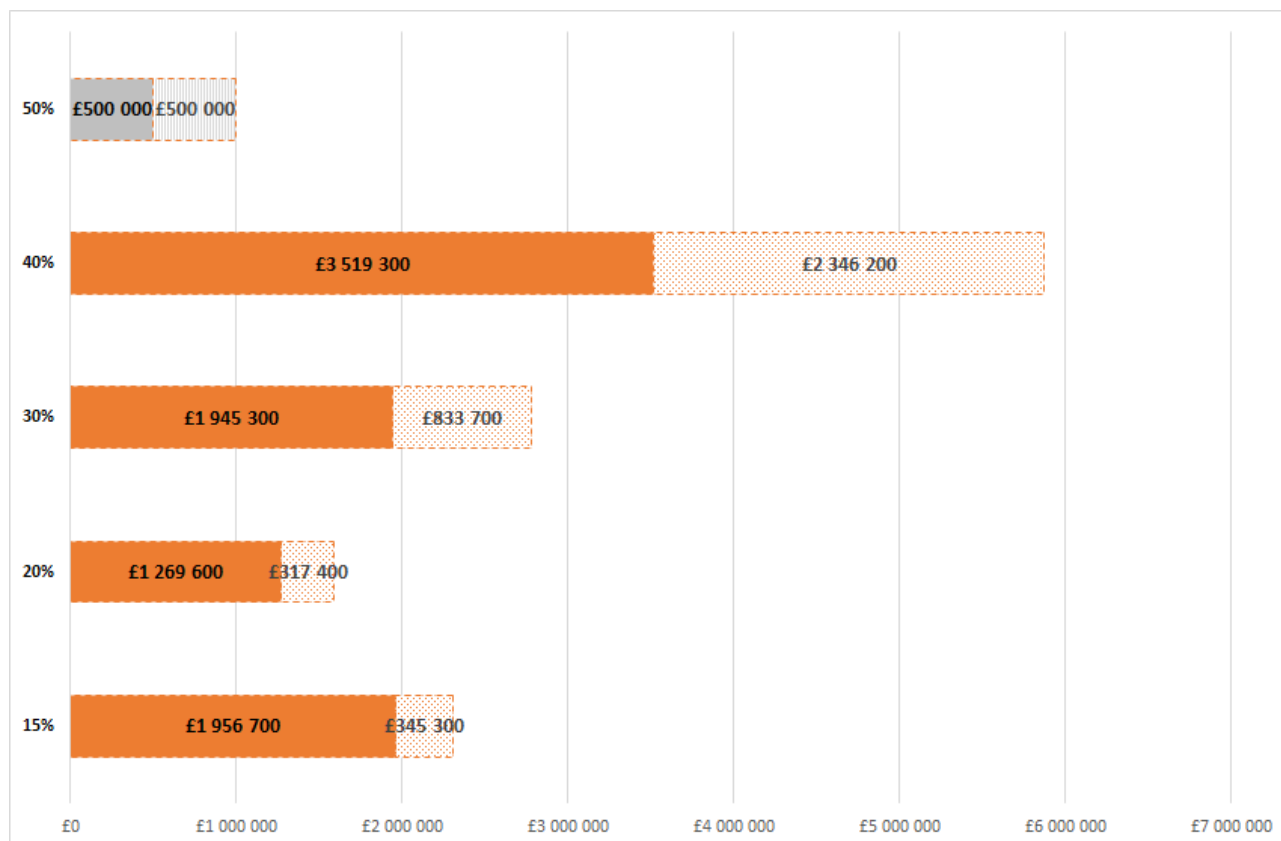
Skirtingoms lošimų rūšims taikomas skirtingas specialiojo mokesčio modelis ir skirtingi tarifai. Taip yra pagrindinėse mišriose (kai rinkoje yra skirtingų lošimų rūšių pasiūla) rinkose – Vokietijoje, D. Britanijoje, Ispanijoje ir kt.

Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje progresinis nuotolinių lošimų mokestis apskaičiuojamas pagal tokį modelį (iš „Finance Act 2014“):

<i>Part of gross gaming yield</i>	<i>Rate</i>
The first £2,302,000	15 per cent
The next £1,587,000	20 per cent
The next £2,779,000	30 per cent
The next £5,865,500	40 per cent
The remainder	50 per cent”

Pav. 6 – Progresiniai mokesčio tarifai Jungtinėje Karalystėje nuotolinėms lošimo paslaugoms

Tai reiškia, kad bazinei pajamų sumai iki 2,3 mln. svarų taikomas 15 proc. tarifas, o didesnėms (papildomoms) pajamoms taikomas nuosekliai didinamas tarifas:

Pav. 7 – Progresinio mokesčio „laiptai“ absoliučia valiutos išraiška

Priedas Nr. 3
Nacionalinės loterijos atkūrimas

Kaip rodo mokslininkų tyrimai, Lietuva pagal loterijų organizavimo modelį patenka į trečiąją valstybių grupę, kuriose deklaruojamos laisvos rinkos (nors faktiniame monopolyje) sąlygomis veikiančios loterijų organizatoriai itin menkai prisideda prie pilietinės visuomenės ir jos organizacijų finansavimo.

Europos valstybių požiūri į loterijas 2018 metais palyginusi Kanados Reginos universiteto mokslininkė *Lynn E. Gidluck* Lietuvos loterijų sektoriaus modelį priskyrė^{iv} prie grupės valstybių, kuriose loterijos itin menkai prisideda prie pilietinės visuomenės ir jos organizacijų finansavimo. Be to, įnašą geriesiems visuomenės tikslams finansuoti mažina ir tai, jog Lietuvoje loterijų veikla vykdoma deklaruojamos laisvos konkurencijos sąlygomis.

Tai liudija ir Europos loterijų asociacijos duomenys, kurie rodo, jog Lietuvos loterijos yra vienos mažiausiai prisidedančių prie gerųjų visuomenės tikslų finansavimo. Dar 2016 metais Europos loterijų asociacijos užsakymu atliktas tyrimas atskleidė, jog visoje Europoje loterijos iš esmės prisideda prie sporto plėtros, tačiau Lietuva gerokai atsilieka nuo regiono vidurkių. Vienam gyventojui tenkanti loterijų paramos sportui suma siekė net 20-30 eurų, o Lietuvoje – vos 1,19 euro. Šiandien, analizuojant 2024 metų duomenis akivaizdu, jog situacija pasikeitusi menkai. Vertinant, jog 2024 metais loterijų sumokama suma valstybės biudžetui sudarė 18% nuo GGR, tai buvo lygu 13,3 mln. eurų arba 4,61 euro vienam piliečiui, kas vis tiek apie 5-7 kartus mažiau netgi lyginant su 2016 metų Europos vidurkiu.

Tokia ydinga situacija, kai lėšos valstybės biudžetui ir atskiroms visuomeninėms sritims finansuoti Lietuvoje gaunamos reikšmingai per mažos, yra dėl dviejų priežasčių:

- Faktinę loterijų sektoriaus kontrolę turi giminystės ir darbiniais santykiais susijusių asmenų grupė, o formaliai kontroliuojantį UAB „Olifėja“ akcijų paketą turintis Lietuvos tautinis olimpinis komitetas, matomai, tinkamai nevykdo loterijų veiklos ir jos efektyvumo kontrolės.
- Įstatymų leidėjas yra palikęs loterijų organizatoriams lengvatinius mokesčių tarifus, tarsi tai būtų valstybės kontroliuojamas monopolis, kuriam sukurtas finansinis mechanizmas kaupti biudžeto lėšas, skirtas finansuoti sportą.

Dėl tokios faktinio monopolio padėties ir privilegijuotos veiklos valstybės biudžetas, visuomenė kasmet negauna iki 18-25 mln. eurų pajamų^v, o šis viršpelnis paskirstomas minėtiems privatiems nekontroliuojamai veikiančioms lietuviškų loterijų savininkams. Oficiali statistika akivaizdžiai rodo, jog būtina didinti grąžą valstybei ir visuomenei iš loterijų sektoriaus bendrovių:

Vartotojų išlaidos per metus	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Loterijų paslaugoms, mln. €	46,8	49,9	46,9	57,4	56,4	66,3	74,1

Lentelė 6 – Vartotojų išlaidos loterijų paslaugoms 2018-2024 metais

Table 8.1 Rate of involvement or benefit to civil society organisations

High		Low	
Category A	Category B	Category B	Category C
Monopoly environment			
Iceland	Belgium	Austria**	Albania
Liechtenstein	Bulgaria	Belarus	Armenia
Luxembourg	Croatia	Bosnia & Herzegovina	Georgia
Portugal	Denmark	Cyprus	Greece
Slovenia	Estonia	France	Hungary
Switzerland	Finland	Hungary	Ireland
	Latvia	Montenegro	Italy
	Macedonia	Serbia	Malta
	Norway	Slovakia	
	Poland		
	Romania		
	Spain		
	Sweden		
	United Kingdom*		
Competitive environment			
Netherlands			Azerbaijan
			Czech Republic
			Lithuania***
			Moldova
			Ukraine

2022 metais skirtingų Europos loterijų organizatorių viešas ataskaitas palyginę Helsinkio universiteto mokslininkai nustatė^{vi}, jog, nepaisant bendrovių dydžio, graža visuomenei iš loterijų organizatorių yra linijinė funkcija, kuri sietina su lošėjams privalomai išmokamo fondo dydžiu.

Tačiau mokslininkų nagrinėtų Europos bendrovių rodiklius lyginant su Lietuvoje faktiškai loterijų monopolį turinčiomis ir susijusių akcininkų valdomomis bendrovėmis „Olifėja“ ir „Euloto“ akivaizdžiai pastebima itin menka graža visuomenei. Jeigu Europoje ji sudaro iki 30-35 proc. visos išplatintų loterijos bilietai vertės, tai Lietuvoje šis rodiklis tesiekia tik 18 proc. bendros parduotų loterijų bilietai vertės.

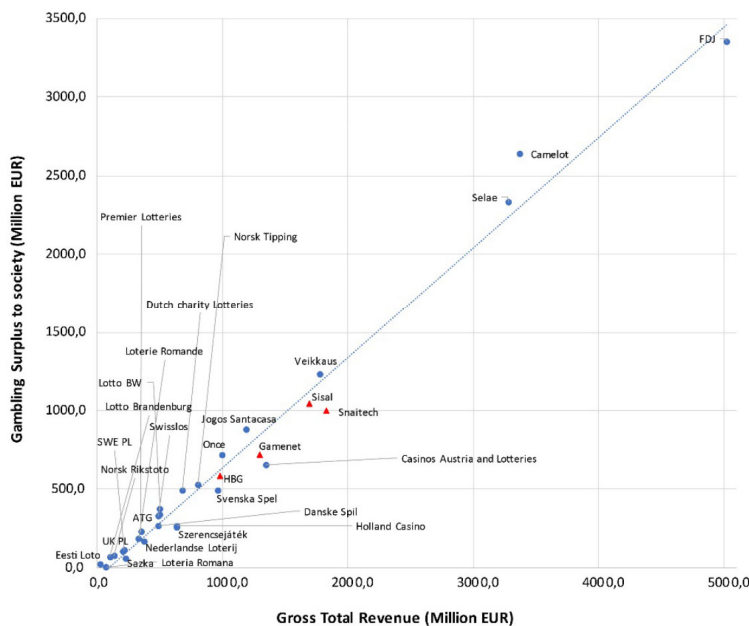
Šis palyginamasis Europos valstybių tyrimas galėtų ir turėtų būti vienas iš pagrindų didinti specialiojo lošimų ir loterijų mokesčio tarifą Lietuvos loterijų organizatoriams nuo dabartinių 18 proc. iki Europos valstybėse faktiškai taikomos 30-35 proc. lygio.

Susidariusios padėties priežastis – išskirtinės valstybės privilegijos, kurios istoriškai suteiktos Lietuvos loterijų organizatoriams, pagal nutylėjimą laikant, jog pagrindinės didžiausios bendrovės UAB „Olifėja“ akcininkas yra Lietuvos tautinis olimpinis komitetas.

Deja, bet jau beveik 30 metų faktinę loterijų kontrolę turi perėmusi giminytės ir darbiniais santykiais susijusių asmenų grupė. Ji yra įsteigusi net keletą operuojančių ir aptarnaujančių bendrovių (finansų paslaugų ir tarpininkavimo, draudimo ir kt.), valdančių tą patį loterijų terminalų tinklą, kas leidžia pritraukti žmones ir siūlyti jiems persidengiančias paslaugas. Taip faktinis loterijų organizavimas perkeliamas į privačias rankas, kartu perkeliama ir pelno centras iš bendrovės su akcininke LTOK į bendroves, kuriose visas pelnas lieka minėtiems asmenims. Kartu tai reikšmingai sumažina pagrindinio loterijų organizatoriaus (UAB „Olifėja“) finansinius rodiklius.

Tuo pat metu kyla klausimas, jog tokia su loterijų organizavimu nesusijusių subjektų veikla neproporcingai gerina viso jungtinio darinio efektyvumo rodiklius, kas vertintina kaip nepagrįstas konkurencinis pranašumas prieš kitus lošimo paslaugų tiekėjus, kuriems kitų (papildomų) paslaugų galimybės yra ribojamos. Nagrinėtina kai kuriose Europos valstybėse naudojama praktika, kai loterijų organizavimas vykdomas atskyrus prekybos centrų bendruosius pirkėjų srautus nuo loterijų paslaugų vartojimo. Ten loterijų paslaugos teikiamos specialiose patalpose, į kurias nepilnamečių patekimas draudžiamas, o kitų, su pagrindine loterijų veikla nesusijusių, paslaugų teikimas taip pat yra apribotas. Tai leidžia efektyviau vykdyti ir pinigų plovimo prevenciją, nes tampa įmanoma identifikuoti ne tik loterijų laimėjimus atsiimančius, bet ir paslaugas įsigyjančius asmenis bei juos patikrinti. Tokios priemonės ir gražintų pelno centrą į loterijų bendroves, ir sulygentų atskirų lošimo paslaugų tiekėjų konkurencines galimybes.

Tai, jog šių problemų ir jų sprendimų būdų nepastebi nei sprendimų priėmėjai, nei Lošimų priežiūros tarnyba, nei Finansų ministerija, yra dar vienas argumentas, jog būtinas esminis įstatymų leidėjų įsikišimas, o parlamentinio tyrimo metu pasitvirtinus identifikuotoms problemoms turėtų būti priimtas sprendimas atkurti Nacionalinę loteriją.

ⁱ NLŽVA veikia nuo 1994 metų, aktyviai dalyvavo legalizuojant azartinius lošimus Lietuvoje, koncentruojasi išimtinai į klausimus susijusius su lošimo paslaugų (lošimų ir loterijų) teisiniu reguliavimu, atlieka teisės aktų analizę ir vertinimą, teikia siūlymus valstybės institucijoms. Ilgametė asociacijos ekspertinė patirtis, įžvalgos ir analizė turėtų padėti valstybei ištaisyti padarytas teisinio reguliavimo klaidas, užtikrinti efektyvesnę valstybės reguliavimą, didinti biudžeto pajamas ir neutralizuoti neigiamas socialines pasekmes visuomenei, tuo pat metu užtikrinti tvarų lošimo paslaugų rinkos funkcionavimą.

ⁱⁱ ES teisėje „lošimo paslaugos“ apima Lietuvos teisėje naudojamas sąvokas „azartiniai lošimai“ ir „loterijos“. 2011 metais Europos Komisijos patvirtintoje Žaliojoje knygoje „Internetiniai lošimai vidaus rinkoje“ (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A52011DC0128>) 15 psl. įtvirtinta, jog „Lošimų paslaugos – tai bet kurios paslaugos, kurios apima pinigų sumos statymą sėkmės žaidimuose, įskaitant loterijas ir lažybų sandorius, ir yra teikiamos fiziniu arba nuotoliniu būdu elektroninėmis priemonėmis atskiru paslaugų gavėjo prašymu“. Kitaip tariant, ES teisė loterijas laiko viena iš lošimo paslaugų rūšių.

ⁱⁱⁱ Pavyzdžiui, interneto svetainėje www.loto.lt teikiamos neva-loterijų paslaugos, nors savo esme iš esmės yra tapačios su atskirų rūšių azartiniais lošimais.

^{iv} M. Egerer et al. (eds.), *Gambling Policies in European Welfare States, Work and Welfare in Europe*, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-90620-1_8.

^v Skaičiuojamas skirtumas tarp 18% ir 30-35% nuo 2024 metų loterijų paslaugų suminės bilietų vertės. 18% yra specialiojo loterijų mokesčio tarifas, o 30-35% yra Suomijos mokslininkų teikiamas Europos šalių orientacinis vidurkis.

^{vi} Sulkunen, P., Berret, S., Marionneau, V., & Nikkinen, J. (2022). Commercial Gambling and the Surplus for Society: A Comparative Analysis of European Companies. *Critical Gambling Studies*, 3(1), 96–109. <https://doi.org/10.29173/cgs92>.